

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Andra Kammaren. N:o 21.

Fredagen den 26 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig de på kammarens bord hvilande motioner; och hänvisades därvid:

herr *P. A. Bengtssons* i Borås *m. fl.* motion, n:o 201, till Riksdagens särskilda utskott;

herr *C. J. Jakobsons* motion, n:o 202, till lagutskottet; samt

herr *K. H. Brantings m. fl.* motioner, n:is 203 och 204, till konstitutionsutskottet.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 1 och 2.

§ 4.

Efter föredragning härupå af bevillningsutskottets memorial n:o 11, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 9 i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående viktsatsen för inrikes bref, blef den däri föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 5.

Slutligen föredrogos hvar för sig, men blefvo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkande n:o 12 samt lagutskottets utlåtanden n:is 15 och 16.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huru afgifterna till allmänna fattigvården må kunna mellan kommunerna utjämnas.

§ 8.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *O. N. Olsson* i Heden:

n:o 205, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt löneroglering för de vid dem anställda lärare; och

n:o 206, i anledning af Kungl. Maj:s proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 49 och 87 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfvensom §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen;

herr *E. Beckman*, n:o 207, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning af utvandringsfrågan; samt

herr *J. Olsson* i Stockholm:

n:o 208, om afslag å Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till aktiebolaget Nautanens kopparfält af kronan tillhörig mark i Gellivare socken af Norrbottens län m. m.; och

n:o 209, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot utskänkning af öl å flottans och kustartilleriets förläggingsorter samt under marinförvaltningen hörande fabriksområden.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *C. G. Österberg* under den 27 februari,
 » *C. Faxe* » 5 dagar från och med den 27 februari,
 » *E. Räf* » den 2 mars,
 » *C. R. Johansson* i Jönköping under 5 dagar fr. o. m. den 27 februari,
 » *G. N. T. af Callerholm* » 4 » » » 27 » och
 » friherre *F. C. K. Barnekow* » 6 » » » 27 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,46 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Lördagen den 27 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *O. Berger* öfverlämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag angående förordnande af rättegångsbiträde åt häktad; och

angående användande för visst ändamål af det å andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motioner hänvisades:

herr *O. N. Olssons* i Heden motioner, n:o 205 till Riksdagens särskilda utskott och n:o 206 till konstitutionsutskottet;

herr *E. Beckmans* motion, n:o 207, till kammarens tillfälliga utskott n:o 5; samt

herr *J. Olssons* i Stockholm motioner, n:o 208 till statsutskottet och n:o 209 till kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

§ 5.

Härefter föredrogs Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 2, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. *Angående afveckling af allmänna hypoteksbanken.*

Angående
afveckling af
allmänna hy-
poteksbanken.
(Forts.)

Maj:t angående afveckling af allmänna hypoteksbanken, hvarpå ordet begärdes af motionären

Herr Carlheim-Gyllensköld, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det är naturligtvis icke lätt att bedöma, huru en sådan skrifvelse som den i den nu förevarande motionen ifrågasatta skulle te sig, genomförd i praktiken. Utskottet har emellertid icke berört mer än *en* sida af frågan, och därvid har utskottet endast spått olycka af en eventuell reform på det nu ifrågavarande området. Det synes mig likväl, som om utskottet för opartiskhetens skull äfven hade bort beröra de *fördelar*, som kunde vara förenade med en dylik reform.

Om nu — som jag tänkt — den af mig föreslagna reformen blefve genomförd, skulle sålunda en låntagare, som i en hypoteks-förening erhållit t. ex. 10,000 kronor och däraf amorterat 4,000 kronor, bland annat vinna den fördelen, att han kunde få utfärda en ny revers å 6,000 kronor och sålunda uppenbarligen slippa betala så stor ränta. Dessutom skulle måhända lånens löptid blifva kortare, hvilket å sin sida skulle vara icke mindre gagneligt.

Jag har nu icke begärt annat än en utredning och undersökning af hithörande förhållanden, och det synes mig, som om det icke skulle vara så farligt att göra en sådan utredning eller undersökning, samt att jordbruket kunde vara förtjänt af en dylik utredning. Jag tror icke heller, att hypoteksbanken fruktar något af ett dylikt förslag, men det väcker måhända oro i en eller annan hypoteksförening, emedan där förekommit så många oegentligheter, att man kan ha anledning att icke vilja blifva tittad närmare i korten.

Jag hemställer, hvad den skulle göra, som i likhet med mig under många år sett och erfarit en mångfald oregelbundenheter i fråga om hypoteksväsendet, som sett försnillningar därvidlag och sett, huru delägarne måst betala dessa försnillningar. Jag tänker, att — som säkert också är fallet — jordbruksministern intresserar sig för fastighetskrediten på landet, men han har väl så mycket att syssla med i sitt nya departement, att fylla detta med ämbetsmän och öfvervaka alla de verk, som lyda under jordbruksdepartementet, att han sannolikt icke kan ägna någon tid åt den förstnämnda frågan. Af pressen har emellertid framgått, att han intresserar sig för lösöre-krediten, och denna fråga har ju blifvit behandlad af landtbruks-riksdagen. Skall denna lösöre-kreditfråga lösas så, som den nu är tänkt, följer däraf, enligt min uppfattning en ökad skuldsättning för jordbrukarne, men det tror jag icke vore lyckligt. Jag har därför trott, att finansministern, som ju i skattehänseende har intresse af att jordbruket genom hypoteksverket icke förlorar sin skatteförmåga eller får densamma förminskad, skulle vilja ägna dess fastighetskredit sin uppmärksamhet och att han därvidlag skulle kunna reglerande ingripa. Jag kan icke hjälpa, att jag för min del ser denna fråga uteslutande ur *låntagarnes* synpunkt och endast tager hänsyn till

deras intressen och alldeles icke till direktionernas intressen, som för mig äro af mycket underordnad vikt.

*Angående
afveckling af
allmänna hy-
poteksbanken.
(Forts.)*

Den största olägenheten med hypotekslånen är den höga räntefot, som för de allra flesta af dem är gällande, nämligen å 5 procent, och den långa löptiden. För min del anser jag, att det ligger i hvar och en människas intresse och rent af är hennes skyldighet att söka komma ifrån sina skulder så hastigt som möjligt. Men för jordbrukarne går detta icke för sig med det förfaringssätt, som för närvarande praktiseras inom hypoteksföreningarna. Dessa uppmana nämligen till och, där så ske kan, ombesörja omsättning af hypotekslånen, så att dessa nu blifva på 60 år i stället för som förut på cirka 40 år. 40 år är lång tid redan det, men hvad skall man då säga om 60? 60 år motsvara ju tre generationer, och skulle nu omsättning kunna ske afven efter den tiden, blifva ju lånen faktiskt eviga. Det är kapitalrabatten, som olyckligtvis ännu spökar. Denna är ett sorgligt arf af vanskötseln för ett 20-tal år sedan, och den betalas numera af alla delägarne i en hypoteksförening, afven af de ursprungliga låntagarne, som fått sina lån utan kapitalrabatt. Jag vet flera fall, där hypoteksföreningar lämnat ut lån och därvid beräknat en hel del afdrag, såsom extra afgäld, kostnad för porto och kommissionsarfvode m. m., och på sådant sätt fått kapitalrabatten att uppgå till en 11 å 12 procent. Men detta kan väl icke vara en rättvis och god förvaltning.

Jag vill här erinra om en Kungl. Maj:ts resolution af den 17 oktober 1890, i anledning däraf att en hypoteksförening beklagat sig hos Kungl. Maj:t och sagt, att det skulle medföra skada och olycka, om 1890 års författning om hypoteksföreningarnas omorganisation skulle helt genomföras, och föreningen uttalade som sin uppfattning, att lindringar måste medgifvas med afseende å reservfonden. Kungl. Maj:t dekreterade då, att efter bolagsstämmans hörande skulle för lån, som utan direktionens medgifvande före amorteringstidens slut inbetalades, icke beviljas någon andel i reservfonden, men för lån, som med direktionens medgifvande inbetalades inom tio år efter lånens tagande, skulle endast utlämnas två tredjedelar af andelen i reservfonden. Det måtte hafva suttit hårdt åt, när Kungl. Maj:t kunnat förmås att bevilja och lagfästa något sådant som borttagandet af en del af undersåtarnes lagfångna egendom, som ju denna reservfond med rätta kan sägas vara.

Det säges här i utskottets utlåtande, att lånetypen 4 procent ränta och 2 procent amortering är fördelaktig. Ja, denna lånetyper, tillkommen år 1890, är nog fördelaktig, men den är af betydelse endast för dem, som icke ha något hypotekslån, och för sådana, som ännu taga nya dylika lån. Det är afven en fördel med dessa lån, att de äro uppsägbara från låntagarens sida, sedan tio år förflutit från lånens utgifningsdag. Utskottet säger emellertid, att denna lånetyper kommit till användning endast i mycket ringa utsträckning. Ja, tacka för det, när det into finnes mycken jord kvar längre att belåna.

*Angående
afveckling af
allmänna hy-
poteksbanken.
(Forts.)*

Den intecknade skulden för alla hypotekslån uppgår till 833,500,766: 32 kronor, och däraf har belånats för öfver 350 millioner. Detta är ju ett skäl därtill, att den nämnda länetypen icke funnit så stor användning. De gamla lånen få icke omsättas till lån af denna typ; finge de det, då gjorde hypoteksbanken jordbrukarne en stor tjänst.

Det säges i utlåtandet, att under år 1908 skall räntan för de äldre lånen nedsättas från 5 till 4 procent. Ja, detta är ett vackert löfte, och för egen del tackar jag för detsamma, men jag betvivlar, att det kan hållas. Lofven är bra, men, mina herrar, hållen är bättre. Vi ha ännu icke sett detta löfte hållas, och jag tror för min del, att äfven om detta är möjligt för en eller annan hypoteksförening, ett par på sin höjd, är det absolut omöjligt för flertalet af dem.

Utskottet anser sig icke kunna gå med på en reform härvidlag, emedan en dylik skulle medföra ekonomisk förlust för delägarne. Vet utskottet detta säkert? Jag tror icke, att någon kan skåda in i framtiden. Denna utskottets slutledning kan vara riktig, men den kan lika väl vara oriktig. Hvarför har icke utskottet i stället pekat på en så sund och så europeisk utväg som att begära inteckningsförnyelses upphörande? På det sättet skulle hypoteksbanken kunna få lån till mycket lägre ränta än nu, och detta skulle naturligtvis återverka på föreningarnes lånegifning.

Jag vill ingalunda påstå, att det i motionen föreslagna sättet för afhjälpande af olägenheterna i nu berörda afseende är det enda möjliga, utan det finnes nog ett par eller kanske tre andra sätt, hvarpå detta kan ske. Ett sätt är ju att genom en reglementsförändring afveckla alla hypoteksföreningarna och öfverföra hela förvaltningen till hypoteksbanken med eller utan lokalombud. Om man t. ex. gafve kronofogdarne i uppdrag att vara uppboridsmän och lämnade dem vanlig uppboridsprovision, skulle förvaltningen draga långt mindre kostnad än nu, äfven om hypoteksbankens tjänstepersonal måste ökas med ett tiotal nya tjänstemän.

Ett annat sätt vore att äfven efter en reglementsförändring förbjuda hypoteksbanken att taga utländska lån. Detta torde icke vara så omöjligt, som det vid första påseendet kan synas. Det är ju så, att omsättning förekommer mest i fråga om gamla lån och icke så mycket i fråga om länetypen 4 procent ränta och 2 procent amortering.

Till huru högt belopp tro herrarne förvaltningskostnaden för hypoteksbanken och hypoteksföreningarna uppgår? Jo, denna kostnad uppgår inalles till 476,294 kronor 13 öre. Därtill kommer kostnaden för inteckningsförnyelse, som också drabbar låntagarne, så att det hela uppgår till mer än 550,000 kronor. Om vi emellertid blott fästa oss vid den först nämnda summan, 476,294 kronor, finna vi, att den, kapitaliserad efter 4 procent, representerar ett kapital af icke mindre än elfva å tolf millioner kronor, eller närmare angifvet 11,907,350 kronor.

Nu har utskottet nämnt, att hypotkslån, löpande med 4, 4^{1/2} och 4^{3/4} procent ränta, äro mycket anlitade. Men enligt senaste revisionsberättelsen öfver hypoteksbankens förvaltning utgjorde 5-procent-lånen med ³/₄ procent amortering 201,585,832 kronor, 5-procent-lånen med ¹/₄ procent amortering 54,482,410 kronor. Alltså uppgå 5-procent-lånen sammanlagdt till 256,068,242 kronor, och då samtliga hypotekslånen representera 357,930,168 kronor, blir det således 101,861,926 kronor, som äro utlånade till 4³/₄, 4¹/₂ eller 4 procent, d. v. s. icke ¹/₃ af alla låns belopp. Det framgår häraf alldeles uppenbart, att de dyraste lånen, 5-procent-lånen, ännu äro de talrikaste. Det finnes icke någon utsikt, att någon lättnad skall inträda med afseende å dem, förrän det nyss antydda vackra löftet om räntenedsättning blir infriadt.

*Angående
afveckling af
allmänna hy-
poteksbanken.
(Forts.)*

Hvad innebär denna fråga? Jo, den innebär en börjad strid mellan kapital och arbete. Jag har kanske varit olycklig nog att framkalla denna strid, som kommer att fortsätta och säkerligen icke sluta förr, än några verksamma åtgärder mot densamma vidtagas. Jag beklagar, att denna fråga skall vara en gengångare från forna tiders underhålliga förvaltning, men det kan nu icke hjälpas, utan för oss återstår blott att förr eller senare reformera hypoteks-väsendet, så att lättnader uppstå för låntagarne.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Andersson i Löfhult: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet deltagit i behandlingen af det nu föreliggande ärendet och därvid kommit till samma slut som utskottet, ber jag att i kort-het få angifva de hufvudskäl, som föranledt utskottet att afstyrka motionen.

Enligt statsrevisorernas senaste berättelse representerade allmänna hypoteksbankens obligationslån vid slutet af år 1902 en summa af 287,000,000, hvaraf 172,000,000 kronor voro placerade i utlandet. Dessa obligationer förräntas af allmänna hypoteksbanken dels med 4 procent, dels med 3¹/₂ procent ränta. Om nu några inhemska penninginrättningar skulle lösa in de i utlandet befintliga obligationerna, ville nog dessa inrättningar ha lika hög, om icke högre ränta än den, som utlångingarna nu erhålla, och då vore ju ingenting vunnet för låntagarne, utan det kunde tvärtom hända, att dessa finge betala högre ränta än för närvarande till hypoteksföreningarna. Detta är, synes det mig, ett ganska tungt skäl för afslag å motionen.

Ett annat skäl därför är också, att om några svenska verk eller penninginrättningar löste till sig de ifrågavarande utländska obligationerna och därvid betalade med riksbankssedlar, skulle utlångingarna snart komma till riksbanken med dessa sedlar och för dem fordra guld eller guldvalutor, och då kunde lätt en svår katastrof uppstå. Man får numera lån i hypoteksföreningarna till fyra procent ränta och en half procent amortering. Men man får också lån till fyra procent ränta och två procent amortering. I detta fall är amorterings-

*Angående
afveckling af
allmänna hy-
poteksbanken.
(Forts.)*

tiden endast 25 eller högst 27 år. Fördelaktigare villkor skulle icke kunna erhållas, om någon annan penninginrättning öfvertog hypoteksbankens obligationsskuld.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Moll: Den i motionen gjorda framställningen har utskottet på ett enligt mitt förmenande tillfyllestgörande sätt bemött. Men jag skall tillåta mig att med anledning af några yttranden, som herr Carlheim-Gyllensköld nyss fälde, säga ett par ord.

Motionären började med att säga, att, om man har ett hypotekslån på 10,000 kronor, hvaraf 4,000 kronor äro amorterade, det för låntagaren skulle vara en fördel att kunna erhålla ett nytt lån på återstående 6,000 kronor. Ja, däruti har motionären alldeles rätt, men dylik omsättning af lån har i alla tider medgifvits af hypoteksbanken. Man kan när som helst få omsätta ett lån till nytt lån å återstående beloppet af det äldre lånet.

Vidare yttrade motionären, att det vore mycket bra, att man ställt i utsikt, att räntan på de gamla femprocentslånen år 1908 af sig själf kommer att gå ned till 4 procent, men att vi ännu icke hade sett, om detta löfte kommer att infrias. Jag tror, att motionären i detta afseende kan vara fullkomligt lugn, ty det är icke endast ett löfte, utan ett formligt beslut härom har fattats vid hypoteksbankens bolagsstämma år 1897. Några vidare åtgärder för denna sak behöfva icke vidtagas, utan räntan går af sig själf ned till 4 procent, när kapitalrabatten blifvit slutamorterad, hvilket för femprocentslånen inträffar år 1908.

Motionären klandrade utskottet, för att utskottet icke ens gjort så mycket, att utskottet föreslagit borttagandet af kostnaden för in-teckningsförnyelserna. Jag har ej någon befogenhet att tala på utskottets vägnar, men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet därpå, att motionären icke föreslagit något sådant, och utskottet har ju ej någon motionsrätt.

Vidare sade motionären, att det skulle vara nyttigt att förbjuda hypoteksbanken att upptaga lån i utlandet. Jag tror, att hvar och en, som något litet känner till nationalekonomiska förhållanden, måste erkänna, att det skulle vara i allra högsta grad olyckligt, om ett sådant förbud utfärdades.

Slutligen påstod motionären med stöd af hypoteksbankens årsberättelse för år 1902, att i banken skulle kvarstå 5-procent-lån till belopp af 201,000,000 kronor. Detta är icke med verkliga förhållandet öfverensstämmande, ty af dessa 201,000,000 kronor äro 69,000,000 kronor amorterade. Af dylika lån kvarstå således omkring 132,000,000 kronor.

Herr talman, jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Efter föredragning härupå af Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, i anledning af motion rörande föreslagen ändring af 22 § i kungl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin, maltdrycker m. m., yttrade

Herr von Schéele: Herr talman! Min uppmärksamhet har blifvit fäst på ett tryckfel i klämmen, hvilket jag ber att få rätta. Det står nämligen »1 mom.», ehuru, såsom klart framgår af hela den föregående motiveringen, det skall vara »2 mom.»

Sedan kammaren medgifvit, att den af herr von Schéele påkallade rättelsen i förevarande utlåtandes kläm skulle iakttagas, godkände kammaren berörda utlåtande.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion och tillägg till § 3 12:o tryckfrihetsförordningen.

Om tillägg till § 3 12:o tryckfrihetsförordningen.

Uti en inom Andra Kammaren af herrar *P. Nilsson* i Bonarp, *N. Jönsson* i Gammalstorp och *L. G. Broomé* i Bårslöf väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 131, hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta,

att i § 3 12:o tryckfrihetsförordningen efter orden: »skolande med böter till enahanda belopp beläggas inbjudningar till deltagande uti inländskt lotteriföretag, som ej tillåtet är, äfvensom i utländskt lotteri», tillades orden: »samt dragningslistor för dylika lotterier».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af friherre *Barnekow*, som inom utskottet föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att i § 3 12:o tryckfrihetsförordningen efter orden: »skolande med böter till enahanda belopp beläggas inbjudningar till deltagande uti inländskt lotteriföretag, som ej tillåtet är, äfvensom i utländskt lotteri», tillades orden: »samt meddelanden om huru vinsterna vid dylikt lotteri utfallit».

Om tillägg till
§ 3 12:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

af herrar *Darin* och *Johnsson* i Bollnäs, hvilka yrkat, att utskottet skulle till Riksdagen afgifva förslag till grundlagsändring i motionens syfte; samt

af herr *Ernst Carlson* i afseende å vissa delar af utskottets motivering.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af:

Herr *Darin*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Utskottet gifver i början af sitt utlåtande till känna sin uppfattning af det sakförhållande, som ifrågavarande motion afser. Utskottet säger nämligen:

»Utskottet underskattar för sin del ingalunda vikten däraf, att lockelser till deltagande uti spel å här ifrågavarande lotterier varda, i den mån sådant är möjligt, genom åtgärder från lagstiftningens sida undanröjda.»

Man må väl undra, att utskottet med en sådan uppfattning af själfva sakförhållandet gifvit den förevarande motionen den behandling, som den af utskottet fått. Detta föranleder mig att till en hastig granskning upptaga de skäl, som utskottet anført för denna behandling.

Utskottet säger först och främst, att det icke kan vara lämpligt att i grundlagen upptaga föreskrifter, hvilka gå utöfver hvad allmänna lagen rörande samma förhållanden innehåller. Jag tror, att detta påstående är mycket litet grundadt, och jag tror, att det särskildt i detta fall tål vid en mycket stark kritik. Jag vill i detta afseendet erinra om, på hvad sätt den bestämmelse rörande lotterier, som vi redan hafva i vår tryckfrihetsförordning, tillkommit. Det var vid 1881 års riksdag, som den nu gällande bestämmelsen antogs såsom hvilande. Då anmärkte just konstitutionsutskottet, att denna bestämmelse, som af utskottet förordades, icke stode i öfverensstämmelse med den allmänna lagens föreskrifter i motsvarande del; men detta kunde icke på något sätt hindra utskottet att framlägga det förslag, som sedermera af Riksdagen godkändes. Följden blef också den, som man kunde förutse, i det nämligen Kungl. Maj:t samma år några månader senare, det vill säga i augusti 1881, utfärdade en förordning, som bragte den allmänna lagen i öfverensstämmelse med det hvilande grundlagsändringsförslaget. När detta förslag sedermera definitivt antogs, var därför allt klappadt och klart i denna punkt. Således har konstitutionsutskottet i år haft en helt annan uppfattning om rätta sättet att gå till väga på detta område än 1881 års konstitutionsutskott. Jag kan icke gilla utskottets nuvarande uppfattning. Motionärerna hafva icke heller förbisett denna omständighet, utan hafva själfva i sin motion erinrat därom, att ett antagande af deras grundlagsändringsförslag måste medföra en ändring i kungl. förordningen angående lotterier.

Det andra skälet, som utskottet anför, är, att man genom ett antagande af nu föreliggande förslag ej, såsom det heter, skulle råda bot för det onda, det afses att häfva. Nej, utan tvifvel icke. Det är ju alldeles klart, att på den väg, som nu är i fråga, det vill säga införandet af bestämmelser i tryckfrihetsförordningen, det onda kan botas endast för så vidt det gäller det område, som tryckfrihetsförordningen afses. Men på andra områden träffar man helt naturligt icke det onda, lika litet som nuvarande bestämmelser i tryckfrihetsförordningen träffa missförhållanden i ifrågavarande hänseende, som falla utom tryckfrihetsförordningens område.

Om tillägg till § 3 12:o tryckfrihetsförordningen. (Forts.)

Vidare anför utskottet, att ett bifall till motionärernas förslag icke skulle hindra pressen att i notisform lämna meddelanden om dragningsarnas utfall. Ja, detta är alldeles sant. Motionärerna hafva endast ifrågasatt, att publicerandet af dragningslistor skulle förbjudas. Härvid hafva motionärerna förbisett, att på många håll, där man nu enligt motionärernas uppfattning handlar i strid mot tryckfrihetsförordningens syfte genom att publicera fullständiga dragningslistor, man också publicerar en mångfald af notiser om, huru vinsterna i lotterierna utfalla. Detta är naturligtvis en brist i motionärernas förslag. Men det hade ju varit en mycket enkel sak för utskottet att afhjälpa denna brist genom en förändrad formulering af förslaget, och för min del har jag inom utskottet yrkat på en sådan förändring af formuleringen, att icke blott publicerandet af fullständiga dragningslistor, utan äfven meddelandet af notiser angående utfallna vinster, tagna ur dessa dragningslistor eller från annat håll, skulle träffas af förbudet.

Ett fjärde skäl för utskottet att afstyrka bifall till motionen har varit, att man genom en sådan lagstiftning, som motionärerna ifrågasatt, skulle göra en olämplig inskränkning i tryckfriheten däri-genom, att man möjligen komme att förhindra, att lotterifrågor i allmänhet diskuterades i pressen, äfven om man med denna diskussion afsåge att motverka lotterierna. Det är emellertid för mig alldeles ofattbart, att utskottet kunnat göra ett sådant uttalande. Utskottet tyckes alldeles hafva förbisett ingressen till den paragraf i tryckfrihetsförordningen, som skulle beröras af den ifrågasatta förändringen. I denna paragraf står, såsom vi alla veta, att man vid bedömandet af en skrift framför allt skall taga hänsyn till dess åsyftning, och den jury skulle vara mycket egendomligt beskaffad, som icke kunde skilja mellan ett meddelande i en tidning, som åsyftade att locka eller uppmuntra till lotterispel, och en utredning af lotterifrågan i allmänhet, kanske rent af åsyftande att motverka lotterier. Jag kan därför icke tillägga detta skäl någon betydelse.

Till sist anför utskottet ännu ett skäl, som är lika litet hållbart som de öfriga. Utskottet framhåller nämligen, att man på den föreslagna vägen icke kan komma till några effektiva bestämmelser för lotterispelets bekämpande. Utskottet tillkännagifver således här, kanske ännu tydligare än i inledningen, att utskottet anser, att lotteri-

Om tillägg till
§ 3 12:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

spel är något, som bör bekämpas, fastän utskottet anser, att man icke genom en bestämmelse i tryckfrihetsförordningen skulle komma till rätta med saken. Men detta kan väl icke vara skäl för att icke i tryckfrihetsförordningen införa sådana bestämmelser, som på ett verksamt sätt kunna motverka lotterispel inom de gränser, där tryckfrihetsförordningen råder. Det finnes inom Riksdagen och särskildt inom denna kammare en ganska stor obenägenhet för lotterier. Det visade sig senast genom den stora anslutning, som den beaktansvärda motionen angående understöd åt folksanatorierna vann. Detsamma har också visat sig vid de många tillfällen, då här uttalats missnöje därföver, att, ehuru en förordning, afseende att motverka lotterispel, blifvit af Kungl. Maj:t utfärdad, Kungl. Maj:t likväl gång efter annan gifvit koncession åt mycket omfattande lotteriföretag. Jag vill icke neka till, att en fullständig utredning rörande förändrade bestämmelser i fråga om lotterispelets bekämpande nog kunde vara önskvärd; men den saken bör väl icke — åtminstone för så vidt jag kan finna — inverka på den föreliggande frågan. I vår tryckfrihetsförordning finnes, såsom vi veta, redan nu bestämmelser i fråga om de inskränkningar, som publicerandet af underrättelser rörande lotterispel är underkastadt. Det heter nämligen där, att med böter »beläggas inbjudningar till deltagande uti inländskt lotteriföretag, som ej tillåtet är, afvensom i utländskt lotteri». Men där talas blott om *direkta* inbjudningar. Man kan därför sätta i fråga, huruvida man nu har rätt att från publicering i tidningspressen utestänga allt, som kan verka såsom en *indirekt* inbjudning till lotterispel. Det är ju tydligt, att det regelbundna meddelandet af vinstlistorna, de ständigt återkommande notiserna om, huru på orten kända personer erhållit vinster, måste verka ännu mera uppmuntrande till lotterispel än de officiella planerna för dessa lotterispel.

Men hvad är följden af, att vi på förevarande område ha en sådan lagstifning, som den vi äga? Jo, att det drifves ett fullständigt gäckeri med vår tryckfrihetsförordning. Man vågar visserligen icke i tidningarna införa inbjudningar till lotterispel, men man meddelar där i stället hvarje månad vinstlistor och lika ofta notiser om utfallna vinster. Kan det verkligen vara skäl att låta något dylikt få fortgå? Är det icke Riksdagens plikt att se till, att grundlagens bud verkligen blifva effektiva i de afseenden, för hvilka de äro satta att verka, samt att, då Riksdagen finner några brister vidlåda gällande bestämmelser, afhjälpa dessa brister.

Inom utskottet har visserligen alternativt ifrågasatts, antingen att de i förevarande afseende i tryckfrihetsförordningen redan gifna bestämmelserna rörande lotterier måtte utgå, eller också att de bringades i sådan form, att de verkade såsom åsyftadt vore. Men utskottet har icke lyssnat till dessa yrkanden. För egen del har jag inom utskottet yrkat, att, på grund af hvad som i frågan förekommit, utskottet skulle till Riksdagen afgifva förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser, att de blefvo fullt effektiva.

I det läge frågan nu kommit genom utskottets behandling af densamma, är jag, herr talman, icke i tillfälle att göra något yrkande. Men jag vill uttrycka den förväntan, att Riksdagen måtte anse frågan vara af den vikt, att den snart åter må bringas på tal. Jag hoppas, att den då skall komma att vinna en annan behandling, än nu varit fallet.

Om tillägg till § 3 12:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Jag skulle kunnat nöja mig med att instämma i den föregående ärade talarens anförande, emedan detta i hufvudsak öfverensstämde med mina åsikter i förevarande fråga. Men då jag är motionär, skall jag tillåta mig att anföra några synpunkter, som icke framhöllos af talaren från Malmö stad.

Såsom kammaren behagade finna af konstitutionsutskottets föreliggande utlåtande, har utskottet uttalat sig mycket sympatiskt om motionen. Sålunda yttrar utskottet: »Utskottet underskattar för sin del ingalunda vikten däraf, att lockelser till deltagande uti spel å här ifrågavarande lotterier varda, i den mån sådant är möjligt, genom åtgärder från lagstiftningens sida undanröjda. Fränsedt det skadliga inflytande, som lotterispel öfver hufvud må anses utöfva, måste den omständigheten, att genom spel på utländska lotterier betydande summor utan motsvarande ersättning årligen dragas ur landet, anses förtjänt af allvarlig uppmärksamhet.»

Efter ett sådant uttalande hade man verkligen kunnat vänta, att utskottet skulle tillstyrkt bifall till framställningen, en framställning, som har till syfte att hämma den stora penningström, som för närvarande går till utländska lotterier, särskildt det danska. Men så har ej skett. Utskottet har tvärtom afstyrkt densamma. Såsom skäl härför anför utskottet till en början: »Då någon motsvarighet till den af motionärerna nu föreslagna straffbestämmelse för bekantgörande af dragningsresultaten för vissa lotterier, såsom motionärerna själfva erinrat, icke återfinnes i kungl. förordningen angående förbud mot lotterier m. m. den 6 augusti 1881, ej heller något förslag föreligger, åsyftande att, i form af tillägg till nämnda förordning eller annorledes, få en dylik bestämmelse stadgad, torde tiden icke vara inne att antaga ett grundlagsbud af nu ifrågavarande art.»

Den omständigheten, att något förslag i form af tillägg till sagda förordning icke föreligger, bör väl icke utgöra något hinder för Riksdagen att antaga ett förslag om tillägg till tryckfrihetsförordningen. Vi ha ju i vår motion tydligen anhållit, att, därest Riksdagen antog det af oss föreslagna tillägget till tryckfrihetsförordningen, Kungl. Maj:t äfven måtte vidtaga de ändringar i kungl. förordningen den 6 augusti 1881, hvilka blefve af behovet påkallade. Ett tillägg till tryckfrihetsförordningen måste ju, emedan det är af grundlags natur, antagas såsom hvilande. Först när så skett i förevarande fall, är tiden inne att vidtaga ändringar och tillägg i tillämpliga delar af berörda kungl. förordning. Denna förordning är af civillags natur

Om tillägg till
§ 3 12:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

och bör därför lätt kunna bringas till öfverensstämmelse med tryckfrihetsförordningen. Detta skäl synes mig därför icke kunna tillmätas så synnerligen stor betydelse.

Vidare anför utskottet såsom skäl för motionens afstyrkande, »att det föreslagna stadgandet ingalunda skulle vara ägnadt att råda bot för det onda, det afser att häfva». Ja, i likhet med representanten för Malmö stad, skall jag villigt erkänna, att det föreslagna stadgandet icke fullständigt komme att leda till det mål, som man vill vinna. Men då man erkänner, att de nuvarande bestämmelserna icke äro fullt effektiva, bör man väl vara öfverens om, att hvarje förslag, som går att i någon mån göra dem mera effektiva, förtjänar ett allvarligt beaktande. Man kan naturligtvis icke med det förslag, som här föreligger, vinna *allt* hvad man önskar; men då det obestriddigen högst väsentligt kommer att förhindra eller försvåra spel på de utländska lotterierna, tycker jag, att skäl föreligger för ett antagande af det samma. Ty skola vi vänta på, att ett förslag framkommer, som blifver fullständigt effektivt, då tror jag, att vi verkligen få vänta mycket lång tid.

Sedan yttrar utskottet: »Tvifvelsutän skulle trots förbud mot offentliggörande af dragningslistor böjelsen för deltagande i spel å dessa lotterier underhållas och befordras genom de mångahanda andra medel, som alltjämt stå till buds för att sprida kännedom om lotterierna, såsom utskickande af agenter, kringläsande af prospekt, som tryckts i utlandet, m. m.» Men äfven om man icke kunde förbjuda, att kännedomen om de utländska lotterierna spredos genom agenter, prospekt, notiser och bref, så torde detta icke ha så synnerligen mycket att betyda. Ty åtminstone i den trakt, som jag har äran att representera, mottagas dessa agenter med synnerligt stor misstro. Och hvad bref och prospekt angår, så skulle man visserligen icke kunna förhindra, att dessa lästes; men huru många bref skulle icke behöfva skrivas, för att man därigenom skulle kunna vinna samma reklamverkan, som nu åstadkommes genom dragningslistornas intagande i tidningarna. Dessa tidningar läsas i alla samhällslager, af fattiga såväl som rika, och de utgå i stora upplager. Jag har här i min hand fem olika tidningar, utgifna i fyra af de största skånska städerna, hvilka tidningar utgå i upplagor af tillsammans omkring 200,000 exemplar, som spridas i bygderna i södra Sverige. Jag kan försäkra, att, när dessa tidningar med sina flera spalter långa vinstlistor från danska klasslotteriet komma under ögonen på folk, de verka synnerligen uppeggande på spellusten. Särskildt när man får erfara, att någon spelare lyckats vinna ett eller annat tusental kronor, sökes Fortunas gunst. Då blir rusningen så stor, att icke alla, som önska, kunna få köpa lotter. Det är ju klart, att tidningarna icke intaga dessa vinstlistor för att uppväcka något slags spellusta, utan endast för att tillfredsställa prenumeranternas önsknningar.

Sedermera säger utskottet: »Därtill kommer, att det föreslagna stadgandet med den generella formulering, som motionärerna gifvit

detsamma, skulle lagenligt förhindra *hvarje* offentliggörande i tryck af dylika dragningslistor, äfven om därmed afsåges att påvisa den för de spelande ekonomiskt ofördelaktiga anordningen af ett visst lotteriföretag». Nog tror jag, att det finns många andra och verksammare medel för dem, som vilja uppträda och motarbeta spellustan på dessa lotterier, än genom att trycka dragningslistor, som nu sker! Mig förefaller det ej alls vara nödvändigt att bibehålla de nuvarande bestämmelserna endast för den förutsättningen, att någon eventuellt skulle vilja aftrycka dragningslistor för att därmed visa, att det är illa anordnad på utländska lotterier. Jag kan verkligen ej tänka mig, att, om svenska staten hade ett lotteri, danskarne skulle visa sig synnerligen angelägna att publicera dragningsresultatet i sina tidningar; våra lotterier skulle nog komma att tigas ihjäl i Danmark, men hos oss får det naturligtvis gå för sig!

Om tillägg till
§ 3 12:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Utskottet talar om »utredning». Ja, det är nog bra, men jag undrar, om man ej här vid lag skulle kunna tillämpa samma ordspråk, som en ärad kamrat på skånebänken anförde för några dagar sedan, då ett annat ärende förelåg: »medan gräset gror, dör kon» — medan utredning pågår, fortfara millioner att rulla till främmande land. Jag tror ej, att det kan anstå Riksdagen att tillåta något sådant. Jag tycker, att det är rätt betänkligt ur nationalekonomisk synpunkt. Man må ha hvilken uppfattning som helst i själfva lotterifrågan — man må anse, att det är ett dåligt förvärf, eller man må anse, att det ej behöfver ligga något osundt i lotterispel — så torde dock alla vara ense därom, att spel på *utländskt* lotteri är skadligt och för vårt land fördärfbringande. Jag hoppas, att denna uppfattning delas af kammarens ärade ledamöter!

Som frågan nu ligger, tillåter jag mig, herr talman, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herrar Darin och Johnsson vid betänkandet fogade reservationen.

Herr *Jönsson* i Gammalstorp instämde häruti.

Herr *Bergström*: Herr talman, mina herrar! Med motionärerna är jag fullständigt ense i afseende å det af dem uppställda målet att försvåra deltagandet i spel på utländska lotterier. Ja, jag går till och med längre, än åtminstone en af motionärerna torde göra. Ty medan jag för min del är och alltid har varit bestämdt emot *allt* befrämjande af lotterispel, stod — såsom jag erinrade mig — den motionärens namn så nyligen som för två år sedan att läsa under en i denna kammare väckt motion om inrättande af ett statslotteri.

I motionärernas tanke att genom ett tillägg till tryckfrihetsförordningen vinna ett medel till försvårande af deltagandet i spel på utländska lotterier kan jag också följa dem, ehuruval jag får medgifva, att jag ej har samma tilltro som de till detta medel såsom ett kardinalmedel mot det onda, som här föreligger.

En af de ärade motionärerna har yttrat sig speciellt om förhål-

Om tillägg till
§ 3 12:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

landena i södra Sverige, särskildt Skåne. Om jag tänker på förhållandena därstädes, är det min öfvertygelse, att, ifall man kan lyckas stänga de svenska tidningarne för publikation af dragningslistor och för alla meddelanden beträffande vinster från utländska lotterier öfver hufvud taget, kommer man där, till följd af den nära förbindelsen med Danmark, att få öfver sig en hel flod af danska tidningar, som meddela detta, och man kommer sannerligen icke att hålla de bästa danska tidningarne med afseende å texten i öfrigt. Jag skulle för min del i mycket hög grad beklaga, ifall man endast vunne en dylik bestämmelse i tryckfrihetsförordningen och sedan sloge sig till ro därmed.

Hvad nu angår den formulering, som motionärerna gifvit åt sitt förslag. kan jag för ingen del ställa mig på deras sida. Denna formulering ger, såsom utskottet redan framhållit, både ett för mycket och ett för litet. Den ger ett för mycket, då den skulle förhindra hvarje offentliggörande af en dragningslista i svenskt tryck, äfven om detta offentliggörande vore tydligen afsedt att varna för och motarbeta lotterispel, såsom mycket väl kan vara fallet. Jag vill erinra herrarne om, att för några år sedan, då man sysslade rätt mycket med denna sak i pressen, förekom en hel serie artiklar i dylikt syfte — åtminstone i *en* tidning, enligt hvad jag bestämdt vet — och dessa artiklar måste som bevismaterial åberopa en hel del dragningsresultat i form af dragningslistor. Detta skulle förhindras af tryckfrihetsförordningens bud, om det formulerades så, som motionärerna här föreslagit. Det går väl icke an, mina herrar, att skriva ett grundlagsbud på det sättet! Man kan väl ej, såsom herr Darin nyss gjort, hänvisa till, att ingen juryman i vårt land skulle vara så oförständig — eller huru hans ord nu föllo — att han fällde i ett dylikt fall. Det må vara; äfven om man har denna tilltro till jurymännen — jag har det för min del icke — äger man ej att skriva ett grundlagsbud på dylikt sätt.

Motionen ger, sade jag vidare, ett för litet. Detta har också den ärade talare, som först hade ordet, erkänt, och jag tyckte äfven, att motionären erkände detsamma. Den ger ett för litet, då den ej förhindrar *andra* meddelanden om vinstresultat än i form af ett fullständigt meddelande af dragningslistorna. Nu yttrade den ärade ledamoten af konstitutionsutskottet, att det skulle varit en mycket enkel sak för utskottet att rätta denna brist i motionen. Ja, försök i den riktningen ha — såsom herrarne kunna se — blifvit gjorda, särskildt af en ledamot af konstitutionsutskottet, dess vice ordförande, som i en reservation framlagt ett eget förslag. Ej heller detta är emellertid tillfredsställande, ifall man vill ingå på en närmare pröfning af detsamma.

Vidare ha de båda ärade talarne varit inne på frågan om förhållandet i detta afseende mellan grundlagsbestämmelser och bestämmelser i annan lag. Därvid sade herr Darin, att, när denna fråga var före på 1880-talet, och då vid 1881 års riksdag konstitutionsutskottet tillstyrkt ett sedermera antaget tillägg till § 3 12:o tryckfrihetsförord-

ningen beträffande inbjudning till deltagande i lotterier, så blef följden därpå, att en förändring äfven i allmän lag i samma afseende kom till stånd därigenom, att Kungl. Maj:t gjorde ett tillägg till § 1 lotteriförordningen. Ja, men det förhöll sig icke riktigt så; sakens historia är icke den. Kungl. Maj:t ändrade lotteriförordningen i det afseendet, att han gaf en ny förklaring af hvad som med lotteri menas. Det var den ändring, som skedde; och detta var en följd af en riksdagsskrifvelse, som afåtits till Kungl. Maj:t året förut, år 1880. Årets motionärer hafva emellertid för ingen del gjort framställning om en sådan riksdagsskrifvelse, utan de ha i stället endast förutsatt, att Kungl. Maj:t skulle vidtaga nödig ändring i lotteriförordningen. Nu är åtminstone jag för min del icke benägen att med så lätt sinne öfverlämna denna fråga till Kungl. Maj:ts afgörande, som de ärade motionärerna tyckas vara. Jag vill erinra kammarens ledamöter därom, att det är icke längre sedan än i föl, som denna kammare för sin del bestämdt uttalade den meningen, att lotterifrågan ej bör vara Kungl. Maj:ts ensak, utan att den bör afgöras genom en lag, stiftad af Kungl. Maj:t och Riksdagen gemensamt. Således ej allenast på grundlagsstiftningens område, utan äfven på den allmänna lagstiftningens område har denna kammare sagt, att ordnandet af förevarande fråga bör vara Riksdagens sak likaväl som regeringens. Både med hänsyn härtill och framför allt med hänsyn till omöjligheten att antaga den formulering, som motionärerna här föreslagit, yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Om tillägg till § 3 12:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Med herr Bergström förenade sig herr *Nydal*.

Herr Nilsson i Bonarp: Af förekommen anledning ber jag att få återtaga mitt nyss gjorda yrkande och hemställer nu om återremiss.

Häruti instämde herr *Jönsson* i Gammalstorp.

Herr Darin: Af hvad som förekommit, sedan jag höll mitt första anförande i denna fråga, har ingenting varit af beskaffenhet att förtjäna ett bemötande, utom möjligen ett yttrande af den talare på stockholmsbanken, själf ledamot af konstitutionsutskottet, som nyss hade ordet. Det kunde eljest inträffa, att kammaren finge det intrycket, att jag ej riktigt återgifvit förhållandena år 1881. Jag hade ingen anledning att beröra den omständigheten, att Riksdagen redan förut hade skrivit till Kungl. Maj:t med anhållan, det Kungl. Maj:t måtte förtydliga hvad som med lotteri vore att förstå. Den omständigheten hade visserligen föregått Riksdagens beslut af år 1881 beträffande den nu gällande bestämmelsen i tryckfrihetsförordningen, men det hade jag, som nämndt, ingen anledning att beröra. Detta utgör väl intet hinder för att hvad jag förut yttrat är riktigt, nämligen att, då Kungl. Maj:t den 6 augusti 1881 förordnade hvad som

Om tillägg till
§ 3 12:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

ännu gäller i allmän lag rörande lotteri, förelåg redan såsom antagen hvilande den grundlagsbestämmelse, som sedan definitivt antogs och som ännu gäller.

Således hade Kungl. Maj:t icke en, utan tvenne anledningar att tillse, huruledes förordningen om lotterier komme att öfverensstämma med Riksdagens uttalade önskningsar i olika hänseenden.

Emellertid har, sedan jag nyss yttrade mig, en af motionärerna framträdt med ett bestämdt yrkande i denna fråga, nämligen yrkande på återremiss. Hvad detta yrkande angår, så är det tydligt, att det för mig, från min synpunkt, icke kan vara oangenämt, då jag slutade mitt förra anförande med uttalande af den förväntan, att Riksdagen ej skulle låta denna fråga falla, därför att den nu, enligt min uppfattning, kommit litet på sned. Jag har ingen anledning alls att motsätta mig motionärens återremissyrkande, men jag vill blott uttala, att jag ej hyser någon förvissning om att det kommer att medföra den kanske af honom afsedda verkan. Jag kan ej därom bestämdt yttra mig. Men förhållandena inom utskottet voro sådana, då beslutet fattades, att det mycket väl är tänkbart, att vid återremissen det, som förut afstyrkts, komme att tillstyrkas. Det är ej alldeles utslutet. Men om också icke denna verkan kan åstadkommas, tror jag, att, om kammaren annars finner anledning därtill, ett bifall till motionärens yrkande ej skulle vara utan sin betydelse. Då förslag nu här i kammaren blifvit väckt om ändrade grundlagsbestämmelser uti ifrågavarande hänseende, skulle ett rent bifall till utskottets hemställan, d. v. s. rent ett afslag på motionen, möjligen kunna tolkas ofördelaktigt med hänsyn till frågans fortsatta behandling, under det att däremot ett bifall till återremissyrkandet, äfven om detta yrkande ej komme att medföra någon omedelbar påföljd i sak vid denna riksdag, i hvarje fall måste tolkas såsom en opinionsyttring från Andra Kammarrens sida, en yttring, som vore gynnsam för det syfte motionen velat främja.

Herr Ernst Carlson: Då här har framställts yrkande på återremiss, anhåller jag få uttala såsom min mening, att genom en sådan åtgärd intet skulle stå att vinna. Konstitutionsutskottets tid är för närvarande, som bekant, upptagen af en annan särdeles viktig reformfråga på dagordningen. Meningarna inom utskottet ha dessutom i förevarande fråga varit ganska delade, mera delade kanske än hvad som synes af utlåtandet, som är framgånget ur en kompromiss mellan olika åsikter. För min del har jag låtit anteckna mig såsom skiljaktig i afseende på vissa delar af motiveringen, och jag skall därför be att med ett par ord få klargöra min ställning till frågan.

Med utskottet och de ärade motionärerna är jag visserligen ense om att här föreligger ett behjärtansvärdt syfte, nämligen att genom lämpliga och kraftiga åtgärder söka stäffa lotterikollektörers försök att på mångahanda sätt kittla allmänhetens spellusta, om nämligen verksamma sådana åtgärder kunna föreslås. Med utskottet är jag

vidare ense därom, att formuleringen af motionärernas äfvensom förslagsställares inom utskottet förslag till grundlagsändring uti ifrågasvarande syfte är alldeles otillfredsställande och därför måste afstyrkas.

Om tillägg till
§ 3 12:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Behandlingen af frågan inom utskottet har emellertid hos mig befäst den öfvertygelsen, att ifrågasvarande samhällssjukdom, som synes vara särskildt akut i södra Sverige, icke bör bekämpas genom nya inskränkande bestämmelser i tryckfrihetsförordningen. Denna förordning är visserligen, såsom vi alla veta, intet ideal af fullkomlighet, utan torde nog i flera afseenden påkalla en genomgripande revision. Men en genomgripande omarbetning af tryckfrihetsförordningen är en sak och att här och hvar i denna grundlag inskjuta detaljbestämmelser af ofullständig och sväfvande art något helt annat. Att på det viset sätta »nya klutar på ett gammalt kläde» torde vara ett förfaringssätt, som, icke minst när det gäller tryckfriheten, lätt kan leda till större skada än det gagn, som man i bästa välmening afsett.

Då jag alltså icke vill vara med om att i oträngdt mål lappa på grundlagen, i synnerhet som man icke kunnat uppvisa någon *klart formulerad* och *effektiv* bestämmelse i frågan, har jag ansett, att utskottets utlåtande bort hållas mer afvisande mot dylika grundlagsändringsförsök än som skett, och framför allt att utskottet ej bort liksom med ett finger gifva motionärerna en vink om att i denna detaljfråga återkomma, vore det än på den fullständiga utredningens väg. Min åsikt är nämligen, att det samhällsönda, som det här är fråga om, bör bekämpas på den *allmänna lagstiftningens väg*, icke genom en grundlagsändring.

Med en sådan uppfattning har jag, herr talman, naturligtvis ej något att invända mot det slut, hvartill utskottet kommit. Däremot håller jag på anförda skäl före, att en återremiss, äfven om den af kammaren beslötes, ej torde få någon som helst påföljd. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr Darin: Herr talman! Blott ett par ord!

Det öfverraskade mig något, att en ledamot af konstitutionsutskottet skulle beteckna hvad som ifrågasatts af vissa reservanter inom utskottet såsom ett yrkande »i oträngdt mål». Jag har likväl försökt att för kammaren framhålla, hurudan ställningen är: att tryckfrihetsförordningen redan innehåller bestämmelser i detta hänseende, hvilka bestämmelser dock äro så beskaffade, att man med dem drifver uppenbart gäckeri. Kan det då betecknas såsom »oträngdt mål», att man sträfvar till att få dessa bestämmelser så affattade, att ett fortsatt gäckeri af detta slag icke må vara möjligt? Jag anser, att denna sak, som kanske i och för sig icke är alltför mycket betydande, dock med hänsyn till grundlagens helgd icke saknar sin betydelse.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talman framställt propositioner på de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 2, i anledning af väckta motioner om ändringar i §§ 37, 39 och 114 regeringsformen.

Punkterna 1:o)—2:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3:o).

I fråga om denna punkt yttrade

Herr Holmgren: Herr talman! Då konstitutionsutskottet har hemställt, att mitt yrkande i andra punkten af min motion, nämligen i fråga om afskaffande eller afförande ur grundlagen af de adliga privilegierna, icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd, vore det ej taktfullt af mig att ha något annat yrkande, som strede mot utskottets hemställan. Jag skall emellertid tillåta mig att fästa uppmärksamheten uppå att, när konstitutionsutskottet har tillstyrkt och Andra Kammaren för sin del såsom hvilande nu antagit den grundlagsändring, som jag uti första delen af min motion föreslagit och hvori jag var enig med herr Berg, i och med det, att ett dylikt antagande skett, adelsskapet faktiskt därmed blifvit afskaffadt, hvarför det förefaller mig och flera med mig högst egendomligt, att dessa adliga privilegier fortfarande skola äga grundlags helgd. Jag hämtar stöd för denna min uppfattning icke blott af dagsopinionens vindar, utan från de åsikter, som allmänt gjorde sig gällande inom ridderskapet och adeln under de stora kampdagarne den 4—7 december 1865, då många medlemmar af detta stånd, bland dem Henning Hamilton, förklarade, att Konungens rätt härvidlag hädanefters ej hade någon annan betydelse, än att han ägde utnämna en revisor af räkenskaperna för de ridderskapet och adeln tillhörande fonder, hvarjämte han tillade, att kvarhållandet af de adliga privilegierna och deras grundlagshelgd var och förblef en orimlighet. Det förefaller således, som om det borde vara en gifven konsekvens af antagandet af denna grundlagsändring, som nu har skett här i Andra Kammaren, att äfven vidtaga den förändring i § 114 regeringsformen, som jag vågat föreslå.

Man har sagt och sökt göra troligt, att dessa adliga privilegier i själfva verket icke hafva någon som helst betydelse, att de blott äro fragment, som ha förlorat allt värde i opinionen och inom det svenska folket, och det icke minst bland adelsmännen eller frälsemännen själfva. Ja, detta kan sägas, men å andra sidan kan det

äfven sägas, att om de ha förlorat allt värde, hvarför stå de då kvar? De föranleda blott social utrefnad, och därför borde man söka få bort dem så fort som möjligt ur grundlagen.

Vidare har jag hört flere både frälse och ofrälse män, som i Sverige bygga och bo, förklara, att de ej veta om andra adliga privilegier än detta gamla forum privilegiatum — eller att frälseman har sitt forum i hofrätt i stället för underrätt — och att detta af adelsmännen själfva önskas så långt borta som möjligt, emedan det är förenadt med ganska drygt besvär och icke mindre kostnader. Jag har här i min hand en utredning, verkställd af herr grefve Hans Wachtmeister, rörande »ridderskapets och adels privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, hvilka böra anses ännu äga gällande kraft». Dessa »privilegier, förmåner, rättigheter och friheter» för adelsmännen, hvilka hafva grundlags helgd, äro tillsammans icke mindre än sexton. Och om ridderskapet och adeln nu i allmänhet själf vill blifva befriad från dessa privilegier, hvilket torde vara ett önskemål hos de flesta, kan jag ej se, hvarför icke svenska folkets representanter skulle gå ridderskapet och adeln i denna del till mötes.

»Adelsman må icke af polismyndighet på blotta misstankar i häkte inmanas», heter det i ett af dessa privilegier. Detta är ett privilegium, som ännu står kvar. Nå, det kan ju vara betydelselöst. Vidare har adelsman rätt fortfarande, i trots af allmänna strafflagen, att »vid små förbrytelser, uppstudsigheter och försummelser tillbörligen äga och näpsa sina frälsebönder och enskilde betjante.» Detta har åberopats helt nyss i ett mål här i Stockholm af en baron, som förmenade sig äga ostridig rätt att näpsa sin stallpojke.

Vidare äga sådana besutne medlemmar af ridderskapet och adeln, som för ålder eller sjuklighet m. m. icke äro i tillfälle att bevista allmänna gudstjänsten, rätt att kalla huspredikanter. Nåja, den rättigheten har ju hvar och en, som har god råd, äfven om han icke är adelsman.

Men här kommer nu ett privilegium, som är ett tveeggadt svärd och som icke öfverensstämmer med den rätts- och rättfärdighetskänsla, som allt mer gör sig gällande hos det svenska folket. Det är det sjätte privilegiet: »Om föräldrar eller giftoman oskäligen vägra sitt samtycke till omyndig adlig mös giftermål, är Kungl. Maj:t förbehållet att disponera i saken».

Jag tycker, att detta uppdrag för Kungl. Maj:t måtte vara ganska besvärligt, då han har åtskilligt annat att göra. Att vara giftoman i många sådana fall kan föranleda trubbel och obehag af mångfaldig beskaffenhet.

Sedan ha vi det sjunde privilegiet: »Om adlig änka eller jungfru låter lägra sig af frälse eller ofrälse man, och lägersmannen icke tager henne till äkta, har hon förbrutit allt sitt fasta arf af frälse natur under närmaste arfvingar.» Icke öfverensstämmer detta med den rättfärdighetskänsla, som allt mer och mer gör sig gällande i vår tid.

Jag skall icke besvära kammaren med en redogörelse för alla de andra privilegierna. Af hvad som här blifvit anfördt framgår alldeles tydligt, att de äro af den beskaffenhet, att de icke böra eller kunna vidare ha grundlagsenlig helgd.

Till sist vill jag med anledning af detta spörsmål, hvilket icke är så alldeles betydelselöst, som man velat göra det, läsa upp några yttranden af en man, hvars röst så gärna hördes i denna kammare. Han var under många år ledamot af konstitutionsutskottet, nämligen herr Vahlin från Falun. Han yttrade i denna kammare år 1893, då fråga var om borttagandet af Konungens rätt att adla, dessa tänkvärda ord.

»Det är emellertid en annan synpunkt, som jag med några ord skall beröra. Äfven om man erkänner, att adelsinstitutionen numera är i strid med de grundsatser om personlig jämlikhet, som genom representationsreformens införande redan gjort och sedan dess allt mer göra sig gällande i vårt statsskick, likasom att utmärkelser af dylik art icke äro ägnade att höja den sedliga ståndpunkten hos ett folk, så anser sig mången ändock böra låta institutionen orubbadt fortvara och utvecklas, i förväntan att dess betydelse och inflytande skola allt mer försvinna under inflytande af en stigande civilisation och de högre begrepp om verklig ära, som den för med sig.»

»Jag tror emellertid» — fortsätter han — »att det är något annat än denna maklighetsprincip, som mänsklig utveckling allt hittills byggt och allt framgent måste bygga på. Denna utveckling fordrar för sin fortgång, att hvarje osanning, hvarje orätt, hvarje fördom skall skonslöst undanryckas de stöd den äger; att de auktoriteter skola underkännas, på hvilkas ord de kunna trygga sin rätt att fortlefva alltjämt hos civilisationens eftertrupper.»

»Och våra grundlagar äro dock starka auktoriteter; de skola ju vara uttryck för vårt folks bästa uppfattning vidkommande de frågor de bestämma. Att därför i grundlag lämna stöd för en institution, hvars värde för såväl staten som den enskilde vi helt och hållet underkänna, det är att med grundlagsbud garantera falska värdesättningar i lifvet, under det vi fromt hoppas och önska, att de skola ändock förlora all tillit hos vårt folk.»

Jag har, såsom jag redan nämnt, intet yrkande, utan vill sluta med dessa tänkvärda ord af den f. d. ledamoten i konstitutionsutskottet här i Riksdagen.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

*Ang. stämpel-
frihet för
Sveriges all-
männa hypo-
teksbanks
obligationer.*

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande bevillningsutskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckta motioner angående stämpelfrihet för obligationer, utfärdade af Sveriges allmänna hypoteksbank.

I två vid innevarande års riksdag väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, n:o 13 inom Första Kammaren af herr C.

G. A. Bergendahl jämte tolf andra af kammarens ledamöter samt n:o 62 inom Andra Kammaren af herr *H. Andersson* i Västra Nöbbelöf tillika med sex andra af kammarens ledamöter, hade förslag framställt, att Sveriges allmänna hypoteksbank befriades från skyldigheten att med svensk stämpel belägga de obligationer, som af banken utfärdades samt att därför i nu gällande stämpelförordning § 8 under rubriken »Obligation» sista satsen, som nu lydde: »dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens obligationer», måtte ändras till: dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens och Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer.

*Ang. stämpel-
frihet för
Sveriges all-
männa hypo-
teksbanks
obligationer.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med bifall till nu förevarande motioner angående stämpelfrihet för obligationer, utfärdade af Sveriges allmänna hypoteksbank, ville besluta, att rubriken »Obligation» i 8 § af förordningen angående stämpelafgiften skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Obligation, som utfärdas här i riket, skall af obligationsutfärdaren före utlämnandet förses med stämpel af 30 öre för belopp, ej öfverstigande 100 kronor, och därutöfver 30 öre för hvarje påbörjad hundratal kronor;

dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens och Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer.

Obligation, som utgifvits i utlandet och efter utgången af innevarande år inkommer i riket, skall, innan den härstädes belånas, försäljes eller på hvad sätt det vara må öfverlätas, förses med stämpel enligt nyssnämnda grund.

Ä obligation, som i utlandet utgifvits och före den 1 januari 1895 inkommit i riket, äger innehafvaren, om obligationen före sistnämnda dag hos magistrat i stad uppvisas, kostnadsfritt bekomma påteckning om dagen för uppvisandet. Obligation, som icke blifvit med sådan påteckning försedd, skall, innan den härstädes belånas, försäljes eller på hvad sätt det vara må öfverlätas, beläggas med stämpel enligt den för obligation här ofvan stadgade grund.

Sökes på grund af obligation, för hvilken ofvanstående stämpelafgift icke skolat utgöras, hos offentlig myndighet betalning, skall obligationen förses med stämpel af 25 öre för hvarje fulla 100 kronor af det kapitalbelopp, för hvilket betalning sökes;

dock är obligation fri från sistnämnda stämpel, då på grund däraf fordran bevakas i konkurs.

Vid betänkandet hade fogats reservationer:

af herrar *Almström*, *Nisser* och *Petri*, hvilka ansett, att utskottets betänkande, i hvad anginge ifrågavarande punkt, bort hafva följande lydelse:

»dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks och allmänna hypotekskassans för Sveriges städer obligationer.

samt af herr *Höjer*.

Ang. stämpel-
frihet för
Sveriges all-
männa hypo-
teksbanks
obligationer.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Höjer, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då jag ensam af bevillningsutskottets ledamöter från denna kammare har reserverat mig mot bevillningsutskottets förevarande hemställan, torde det åligga mig som en skyldighet att i korthet angifva de skäl, som gjort, att jag nödgats intaga en från bevillningsutskottets majoritet afvikande ställning.

Såsom kammarens ledamöter behagade erinra sig och såsom också står antydt i själfva betänkandets motivering, förekom denna fråga om stämpelfrihet för allmänna hypoteksbankens obligationer för några år sedan, nämligen 1899, på grund af motioner, afgifna af herrar greve Hamilton, Lundeberg och Lybeck i Första och af herr Hans Andersson i denna kammare. Bevillningsutskottet afstyrkte, som bekant, motionerna med reservation af friherre Klingspor samt herrar Jansson i Krakerud och Bergendahl. Här i kammaren bifölls bevillningsutskottets hemställan efter votering med 101 röster mot 93.

I sitt betänkande anför bevillningsutskottet vid 1899 års riksdag följande ord för att gifva skäl för sin afstyrkande hemställan: »Att genom befrielse för Sveriges allmänna hypoteksbank från skyldigheten att med stämpel förse sina obligationer ställa vissa ägare af jordbruksfastighet i en framför andra medborgare gynnad undantagsställning är i och för sig stridande mot rättvisans grundsatser; och ej heller kan en sådan åtgärd, såsom motionärerna antydt, grundas på den omständigheten, att nämnda bank redan fått stora förmåner af staten sig beviljade. Ingen anledning förefinnes därtill, att hypoteksbanken skulle uti ifrågavarande hänseende ställas gynnsammare än kommuner, som upptaga obligationslån för något för dem allmännyttigt ändamål, såsom sjukvårds- och fattigvårdsanstalter eller dylikt, eller andra, som på enahanda sätt upptaga lån.»

Dessa skäl, till hvilka jag här i kammaren öppet angaf min anslutning, dessa skäl jämte andra, som i sammanhang därmed anfördes under diskussionen, äro för mig bindande ännu den dag, i dag är.

Man kan då fråga mig, hvarför den öfvervägande majoriteten i bevillningsutskottet sedan 1899 års riksdag alldeles ändrat sinnelag. Ja, det kan naturligtvis bero därpå, att bevillningsutskottets majoritet nu 1904 har en annan och bättre insikt i de skäl, som 1899 anfördes af minoriteten, än hvad den hade då. Men jag tror mig icke träda grannlagenheten för nära, om jag uttalar den förmodan, att bevillningsutskottets majoritet till väsentlig del låtit bestämma sig i sitt votum af något annat än detta, nämligen af en efter 1899 års riksdag inträffad händelse. Den händelsen är, såsom kanske en eller annan af kammarens ärade ledamöter känner, att hypoteksbanken står i begrepp att i närmaste framtiden i och för konvertering af äldre lån upptaga ett stort lån på många millioner i ett främmande

land, som jag icke har rättighet att ens nämna, men där i själfva verket hypoteksbanken förut på dryga villkor upptagit ett äldre hypotekslån. Nu önskar hypoteksbanken, att stämpelfrihet för dess obligationer skall beviljas, på det att dessa obligationer må blifva likställda med statsobligationer och därigenom kunna på denna främmande fondmarknad betinga gynnsammare villkor, än om sådan stämpelfrihet ej skulle vara beviljad.

Ang. stämpelfrihet för Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer.
(Forts.)

Att uti denna stämpelfrihet ligger en fördel för hypoteksbanken och för hypoteksbankens delagare, det kan man naturligtvis icke förneka. Huru stor den fördelen skulle vara, ja, det har blifvit i själfva verket approximativt af hypoteksbanken meddeladt med mångsiffriga kalkyler och långa utredningar, som, jag förmodar, till väsentlig del kommit att bestamma åtskilliga af bevillningsutskottets medlemmar och höllo på att bestamma afven mig, ehuru jag ryggade tillbaka, bland annat, af det skäl, att jag icke fick rätt att på något villkor här i kammaren försvara omkastningen af min ståndpunkt och meddela något af de kalkyler, som skulle varit för mig bestämmande.

För öfrigt får jag för min del uttala — och jag är icke ensam om den åsikten — att det icke är alldeles säkert, att, afven om stämpelfrihet blir beviljad, hypoteksbankens obligationer i det främmande landet i själfva verket komma att betraktas såsom statsobligationer. Å andra sidan är det alldeles visst, att genom användande af personliga relationer — för att icke säga personliga insinuationer —, som i detta land spela en ganska betydande roll, hypoteksbanken för sina obligationer *utan* den begärda stämpelfriheten skulle kunna vinna högst afsevärda fördelar.

Man har sagt mig för fem år sedan, och man har sagt mig under diskussionen i utskottet afven nu, att beviljandet af stämpelfrihet för hypoteksbankens obligationer vore rent af ett statsintresse. Må vara; till viss mån kan ju detta vara sant. Men i mina ögon är det i vida större grad i själfva verket uttryck af ett enskildt klassintresse, som jag visserligen erkänner vara i högsta mån berättigadt, men som dock, synes mig, icke må alltför mycket inkräkta på statens rätt och undanskjuta andra lika berättigade klassintressen.

Man har afven förklarat nu liksom då, att beviljandet af här ifrågasatta stämpelfrihet vore en logisk konsekvens af den förut beviljade statsgarantien för att göra den, hvad man kallar, effektiv. Ja, jag bekänner villigt, att *den* logiken passar icke alls för min intelligens. Därför att staten förut har beviljat hypoteksbanken en högst betydande fördel, därigenom att staten åt hypoteksbanken öfverlämnat först 8 och sedan 30 millioner i statsobligationer såsom en slags räntegaranti, däraf behöfver väl i all rimlighets namn icke följa såsom en ovillkorlig konsekvens, att staten skulle bevilja hypoteksbanken ännu en ganska betydande fördel. Det synes mig, att dylika anspråk icke vittna om alltför öfverdrifven blygsamhet. Det där talet påminner mig dessutom ganska mycket om den motivering, som

Ang, stämpelfrihet för Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer.
(Forts.)

bevillningsutskottet använder här på sid. 5 i betänkandet, där utskottet såsom skäl för tillstyrkande af stämpelfrihet för hypoteksbankens obligationer erinrar därom, att »allmänna hypoteksbanken» genom den garanti, densamma erhållit från staten, redan nu intager en sådan ställning, att den i viss mån kan betraktas såsom en statsinstitution».

Mot detta påstående, att hypoteksbanken skulle vara en statsinstitution, får jag för min del inlägga den allra bestämdaste protest. Hvad är det, som skulle göra hypoteksbanken till en statsinstitution? Skulle det vara den omständigheten, att staten beviljat åt hypoteksbanken den af mig nyss antydda fördelen af 30 millioner kronor så-ett slags pant eller säkerhet för hypoteksbankens skulder på tre à fyra hundra millioner kronor? Eller skulle det vara den omständigheten, att det är Kungl. Maj:t, som genom åtskilliga bestämmelser reglerat hypoteksbankens verksamhet? Eller skulle det slutligen vara den omständigheten, att hypoteksbanken är så förnäm, att dess styrelse får sig gifven en ordförande af Kungl. Maj:t? Ja, så förnäm är också t. ex. Nya Trollbätte kanalbolag, ty äfven dess styrelse har en ordförande, utsedd af Kungl. Maj:t, utan att jag dock hört någon förmena, att det bolaget och dess styrelse utgör någon slags statsinstitution.

Vidare synes det mig, att beviljandet af stämpelfrihet för hypoteksbankens obligationer skulle med all rätt kunna medföra sina konsekvenser. Bevilja vi nu stämpelfrihet för hypoteksbankens obligationer, synes det mig nämligen vara mycket svårt för Riksdagen att undgå den skyldigheten att förr eller senare bevilja stämpelfrihet för de obligationer, som utgifvas af stads- och landskommuner samt landsting i och för åtskilliga ändamål. I all synnerhet förefaller det mig svårt för Riksdagen att vägra stämpelfrihet för obligationer, utfärdade af allmänna hypotekskassan för Sveriges städer. Därom ha andra reservanter mot utskottets betänkande haft åtskilligt att för- mäla.

Nu har man sagt, att allmänna hypotekskassan för Sveriges städer är något annat än allmänna hypoteksbanken, bland annat därför, att hypotekskassan *icke* åtnjuter någon räntegaranti. Att de emellertid äro likartade inrättningar, därom torde herrarne kunna öfvertyga sig bland annat af det förhållande, att, såsom i reservationen anföres, stadgandena för de båda institutionerna styckevis äro af alldeles lika lydelse.

Den omständigheten, att hypotekskassan för Sveriges städer saknar den räntegaranti, staten har beviljat allmänna hypoteksbanken, kan väl i all rimlighets namn icke utgöra något hinder för Riksdagen att åt hypotekskassan bevilja den stämpelfrihet, som det är ganska antagligt, att den nu kommer att bevilja allmänna hypoteksbanken.

Nu kan man säga: »Den frågan ligger icke före. Låt oss bevilja stämpelfrihet åt allmänna hypoteksbanken först; sedan kunna vi en annan gång få tillfälle att tala om stämpelfrihet för hypotekskassan.» Nej, jag tackar, mina herrar! Jag är en alltför försiktig

man. Om Riksdagen beviljar stämpelfrihet för allmänna hypoteksbanken i år, så är ingenting säkrare än det, att Riksdagen kommer att bevilja den där stämpelfriheten för hypotekskassan för Sveriges städer först på den yttersta dagen.

Man kan till slut börja att tala om obligationsstämpeln i allmänhet. Ja, då komma vi in på ett helt annat gebit.

Man kan säga, att det var en alldeles onödig åtgärd att införa obligationsstämpeln, när det skedde 1894, då svenska staten stod i guld öfver armbågarna. Ja, man kan inlåta sig i statsekonomiska diskussioner, huruvida obligationsstämpeln öfver hufvud skall anses vara tillräddig. Ty det är utan tvifvel så, att det är en afgift, som icke drabbar kapitalisterna; den betalas icke af långifvaren, utan ytterst af låntagaren. Men det är en fråga, som icke föreligger till afgörande i dag.

På grund af de skäl, jag sökt här i korthet anföra, får jag, ehuru jag mycket väl vet, huru utgången blir såväl här i kammaren som i medkammaren, yrka afslag å utskottets hemställan, uti den förhoppning för resten, att min ärade vän motionären här midt emot, herr Hans Andersson, icke blir alltför gramse på grund af min hårdnackade envishet.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Det är ingalunda förvånande, att den siste ärade talaren med sin kända karaktärsfasthet står kvar på samma ståndpunkt, som han intog, då denna fråga var före sista gången uti kammaren.

Han har framhållit, att de skäl, som då för honom talade för afslag på framställningen, framstå för hans ögon lika klara ännu i denna dag. Han erkände dock, att det märkvärdiga inträffat, att bevillningsutskottet, som vid det tillfället afstyrkte åtgärden, nu med stor majoritetet tillstyrkt densamma, åtminstone den utskottshalfva, som representerar denna kammare. Han erkände, att här måtte vara några förändrade förhållanden. Ja, det är just hvad det är: här föreligga förändrade förhållanden, sedan frågan var före förra gången. — *Då* var det endast fråga om en liten skattelindring för hypoteksbanken; *nu* har frågan fått mycket större dimensioner.

Han erkände, att han hört och förmodade, att det var därför, att hypoteksbanken står i begrepp att företaga en större länekonvertering, som stämpelfrihet nu föreslagits, då det för densamma skulle vara fördelaktigt, om dess obligationer genom åtnjutande af stämpelfrihet kunde, så att säga, högre klassificeras på den utländska länemarknaden. Ja, det är just *det*, som är orsaken, och det är *däruti* de förändrade förhållandena ligga.

Här är icke fråga om en mer eller mindre rättvis skattelindring för en institution. Här är fråga om ett *statsintresse*, ett stort nationalekonomiskt intresse. Ty det torde väl hvar och en inse, att genom beviljande af den skattelindring eller stämpelfrihet, som här är föreslagen — låt vara, att stämpelskatten vid en konvertering skulle

Ang. stämpelfrihet för Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer.
(Forts.)

Ang. stämpel-
frihet för
Sveriges all-
männa hypo-
teksbanks
obligationer.
(Forts.)

kunna uppgå till ganska afsevärda belopp — skulle den därigenom uppkomna inkomstminskningen dock för staten betyda föga, när man därigenom kan skaffa så fördelaktiga villkor, att det kan bli fråga om att förminska guldutströmningen årligen af åtskilliga hundratusental kronor. Man får väl icke säga, att detta är ett klassintresse, utan det måste anses vara ett *statsintresse* att hindra utströmningen af penningar från landet, och detta anses kunna ske genom en åtgärd sådan som denna.

Den siste ärade talaren förklarade dock, att han betviflade, att det skulle kunna gå, att det afsedda ändamålet skulle uppnås att få upp obligationerna i en högre rangklass och att få billigare ränta. Ja, det är naturligtvis en fråga, hvarom ingen människa kan afge något säkert omdöme på förhand. Men all sannolikhet talar dock för att obligationerna uti främmande land skulle kunna bli jämställda med statsobligationerna, ifall de befrias ifrån stämpel, då de redan genom den erhållna statsgarantien fått en viss undantagsställning. — Det ha vi exempel på ifrån andra länder, bland andra Norge, hvars hypoteksbank kommit in på den utländska marknaden på mycket fördelaktiga villkor. Således har man all anledning att hoppas, att, om Riksdagen beslutar den åtgärd, som här är föreslagen, detta blir icke allenast för hypoteksbanken utan för hela landet en afsevärd fördel.

Den siste ärade talaren vidrörde ock de andra reservanternas skäl för afslag. Han själf var, som vi veta, icke med om den reservationen, utan reserverade sig blankt, och har först här i kammaren framhållit de skäl, som tala för hans reservation. De andra reservanternas — från medkammaren — de ha reserverat sig på den grund, att de ansett, att detta beslut bort medföra den konsekvensen, att äfven hypotekskassan för Sveriges städer skulle befrias från stämpel. Den siste ärade talaren framhöll och sökte nästan, vill det synas, skrämja kammaren med att konsekvensen skulle bli den, att kammaren skulle få lof att bevilja sådan stämpelfrihet icke allenast åt hypotekskassan, utan kanske äfven åt åtskilliga andra penninginrättningar. Jag tror dock, att detta icke är en absolut nödvändig konsekvens, utan tvärtom. Allmänna hypoteksbanken är en fullkomligt enastående institution, som icke bör och icke kan jämföras med någon annan, och skillnaden mellan hypoteksbanken och hypotekskassan för Sveriges städer är ganska stor.

Vi må dock besinna, att hypoteksbanken erbjuder såsom säkerhet Sveriges jord, under det att den säkerhet, hypotekskassan erbjuder, blott består i byggnader, som äro underkastade eld och andra olyckor, i synnerhet om vi tänka på krigstillfällen, då, hända hvad som hända vill, jorden dock alltid finnes kvar. Det är således gifvet, att den säkerhet, som erbjudes såsom hypotek i jord, är större och bättre än den, som erbjudes i stadsfastighet. Det har nog också varit denna skillnad mellan dessa båda hypoteksinrättningars karaktär, som vållat, att, då fråga om statsgaranti för hypotekskassan för Sveriges städer förevarit i Riksdagen, därvid icke fästs något afseende.

Den siste ärade talaren framhöll, att det var ett egendomligt resonemang att säga, att, därför att hypoteksbanken redan fått *en* fördel, därför skall den ha *en till*. Här är dock icke — såsom han sade i början af sitt anförande — närmast fråga om en fördel för ett enskildt företag, utan här gäller det stora allmänna intressen. Och det är nog det, som föresväfvat utskottet, att man genom denna lilla skattelindring för hypoteksbanken skulle vinna en fördel för hela landet.

Ang. stämpelfrihet för Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer.
(Forts.)

Må man säga om hypoteksbanken hvad som helst. Här var ju i början af detta plenum före en motion, som gaf uttryck åt den önskan, att hypoteksbanken skulle afvecklas. Ja, de personer, som därvidlag stå på samma sida som upphofsmannen till den motionen och önska, att hypoteksbanken skall afvecklas, *de* böra icke bifalla nu föreliggande motion, ty för dem äro helt andra intressen bestämmande. *De* tänka nog icke på det stora nationalekonomiska intresse, som just ligger däri att för landet förminska den årliga guldutströmningen genom räntebetalningar till utlandet.

Då jag inom utskottet biträdt det förslag, som här föreligger, och funnit de skäl, som där blifvit framhållna, fullt talande, kan jag icke annat än äfven här i kammaren, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Lindblad* och *Bromée* i Billsta.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Af det föreliggande betänkandet synes framgå, att det är synnerligen önskvärdt för allmänna hypoteksbanken, om den erhöle stämpelfrihet för sina obligationer, och jag har icke det allra ringaste emot den saken att erinra, utan vill jag tvärtom skänka mitt lifliga bifall åt det slut, hvartill utskottet kommit. Men jag kan dock icke underlåta att på samma gång uttala ett beklagande däraf, att icke utskottet följt samma väg, som af åtskilliga reservanter ifrån Första Kammaren påyrkats, nämligen att tillerkänna äfven allmänna hypotekskassans för Sveriges städer obligationer den ifrågasatta stämpelfriheten.

Nu kan jag mycket väl inse, att man i denna fråga icke kan göra någonting vid *denna* riksdag. Ingen motion är i frågan väckt, och bevillningsutskottet har ej heller uttalat sig till förmån därför.

Men på samma gång vi medgifva, att den lindring, som här ifrågasattes, blir en verklighet, tror jag också, att skäl tala för att samma fördel må beredas åt städernas hypotekskassa. Jag anser icke, att mellan dessa båda kassor förefinnes så stor skillnad, att staten åt den ena bör bereda stämpelfrihet, men åt den andra icke. Den omständighet att staten tillförene beviljat en fördel åt den ena kassan, nämligen statsgaranti, kan väl icke motivera, att den kassa, som *icke* fått denna fördel men som arbetar i samma syfte, jämväl skall gå miste om fördelen af stämpelfrihet. Nu är icke ifrågasatt att för närvarande upptaga lån för städernas hypotekskassa, men den

Ang. stämpel-
frihet för
Sveriges all-
männa hypo-
teksbanks
obligationer.
(Forts.)

tiden kan komma, och då kan det också vara ur nationalekonomisk synpunkt lika viktigt för landet, att så litet guldvaluta som möjligt går därifrån till utlandet. Samma skäl, som nu förefinnas för bifall till motionen, komma sålunda att tala för bifall till en blifvande framställning i den af mig antydda riktningen.

På samma gång sålunda som jag nu yrkat bifall till den förevarande motionen vill jag lägga kammaren på hjärtat, att, då en annan riksdag förslag föreligger att bereda stämpelfrihet för städernas hypotekskassa, kammaren måtte sträfva för denna likställighets åstadkommande.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har visserligen icke något yrkande att göra, men jag kan ej undertrycka en betänklighet mot det framlagda förslaget. Jag tvingas att framföra den på den grund, att en talare från bevillningsutskottet uttalat den meningen, att hypoteksbankens obligationer skulle betraktas som statspapper. Det är en fara i detta. Det kan visserligen vara en fördel på visst sätt, men det ligger i alla händelser, som nämnt, en fara däri. Ty därigenom kunde den uppfattningen komma att göra sig gällande, att Sveriges statsskuld, som i rundt tal är 300,000,000 kronor, i stället var, genom att hypoteksbankens obligationer läggas till, 600,000,000 kronor. Och denna uppfattning kunde, om den svenska staten ville upptaga lån på den utländska länemarknaden, verka ofördelaktigt med afseende på de villkor, som den svenska staten då kunde betinga sig.

Herr Lindblad: Herr talman! Med afseende på det sist anförda skälet tror jag icke, att den uppfattningen bör tillmätas någon stor eller afgörande betydelse. Ty det är min öfvertygelse, att de utländska finansärer, som behöfva taga kannedom om svenska statens skuld och mottaga dess obligationer att lägga i sina portföljer, skola veta att skilja på svenska statens och den allmänna hypoteksbankens obligationer.

Här borde nu näppeligen kunna bli strid mellan olika intressen. Vore det möjligt att bereda städernas hypotekskassa fullständigt samma fördel, som man genom den nu ifrågasatta eftergiften vill bereda hypoteksbanken, då tror jag, ja, jag är alldeles förvissad, att ingen röst skulle höja sig mot detta. Men min öfvertygelse är lika viss, att, huru man än må gå till väga med stämpelbeläggningen af hypotekskassans obligationer, vi icke *kunna* bereda den samma fördel, som tanken nu är att bereda hypoteksbanken. Det är icke meningen att blott tillföra de svenska landtmännen en fördel. Nej, meningen är, att, då vi nu kunna bereda en synnerligen stor del af landet en bättre kredit utomlands genom att sätta den svenska jorden i pant, vi skola begagna detta tillfälle att öppna denna utländska kredit på billigaste tänkbara sätt. Detta kan *icke* bli till skada för hypoteks-

kassan för Sveriges städer, ty den kommer därigenom icke i något sämre läge. Tvärtom. Den har fortfarande att välja sin placering antingen utomlands, om marknaden där är fördelaktigare, eller på den inhemska lånemarknaden, och utsikterna kunna blott bli större, att räntan icke hålles uppe, då konkurrensen är borta på den inländska marknaden.

Jag är öfvertygad, att om kammaren bifaller denna framställning, som inom fackkretsar framhålles som mycket önskvärd och enligt upplysningar, som äro särskildt lämnade till utskottet, ställer sig synnerligen fördelaktig, kammaren skulle tillmötesgå ett stort national-ekonomiskt intresse, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Moll: Ej heller jag hyser någon fruktan för att hypoteksbankens obligationer, om stämpelfrihet för dem beviljades, skulle komma att betraktas såsom varande statsobligationer, samt att man i följd däraf skulle i utlandet få den uppfattningen att vår statsskuld vore ungefär dubbelt så stor som den i själfva verket för det närvarande är. Meningen är icke, att hypoteksbankens obligationer skola i följd af stämpelfriheten betraktas såsom varande statsobligationer, utan meningen är, att de skola fortfarande såsom hittills inrangeras i samma klass som statsobligationer.

Herr Höjer ansåg, att man icke borde betrakta den begärda stämpelfriheten såsom en konsekvens af den beviljade statsgarantien. Nej, det bör man visserligen icke göra. Här är emellertid endast fråga om huruvida staten skall, genom att fordra stämpelafgift, förringa värdet af den redan meddelade statsgarantien. Fråga är om staten bör gifva med den ena handen och taga tillbaka med den andra. Och, hvad värre är, staten tager i detta fall mera, än staten får, hvilket ju icke kan ur nationalekonomisk synpunkt sedt vara lämpligt.

Nu säger man, att om hypoteksbankens obligationer skulle befrias från stämpelafgift, så finnas åtskilliga andra obligationer, beträffande hvilka man skulle kunna sätta i fråga, att äfven de borde åtnjuta samma förmån. Ja, detta vore nog riktigt, om det funnes några andra obligationer än hypoteksbankens, som vore försedda med statsgaranti; men sådana finnas för närvarande icke. Hvad särskildt beträffar hypotekskassan för Sveriges städer, för hvars obligationer reservanterna från Första Kammaren ifrågasatt stämpelfrihet, så tror jag näppeligen, att man är berättigad jämföra denna kassa med hypoteksbanken. Hypoteksbanken är nämligen vår enda jordbruksfastighets-kreditanstalt. Hypotekskassan för Sveriges städer åter är hvarken den enda eller långt ifrån den största af de anstalter, som bevilja stadsfastighetskredit. Jag tror därför, att det icke ligger den minsta öfverdrift i att påstå, det hypoteksbanken representerar ett vida större allmänt intresse än hypotekskassan. Det gäller här icke hypoteksbankens intressen, ty några speciella sådana finnas icke; icke

Ang. stämpelfrihet för Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer.
(Forts.)

Ang. stämpel-
frihet för
Sveriges all-
männa hypo-
teksbanks
obligationer.
(Forts.)

heller gäller det blott hypoteksbankens låntagares intressen, här gäller ett allmänt nationalekonomiskt intresse af vikt.

Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Jag vill icke bestrida, att sådana som t. ex. banker och bankirer, hvilka deltaga i inlämnandet af anbud å statslån och alltså måste studera sig in uti hithörande frågor, kunna äga en riktig uppfattning af den frågan, huruvida våra hypoteksbanksobligationer, om stämpelfrihet för dem beviljas, böra anses som en del af vår statsskuld eller ej. Men dessa personer måste å andra sidan tänka på huru de i sina egna länder skola kunna blifva af med våra af dem innehafda obligationer, och därvid äro de ju beroende af den stora allmänhetens uppfattning. Denna är ju icke så lätt att ändra, om allmänheten en gång fått i sig, att vår statsskuld, i stället för att vara 300 millioner, skulle vara 600 millioner, just på grund af att hypoteksbankens obligationer blifvit medräknade. Mycket beror ju också härvidlag på hvilka ordalag man använder i det prospekt, som utsändes, när det förebådade lånet skall släppas ut å lånemarknaden. Om man därvid i prospektet begagnar sig af de ordalag, som användes af den siste ärade talaren, eller att obligationerna skulle vara af staten garanterade, så fruktar jag, att man är på god väg att dyrka upp statsskulden på ett oroväckande sätt.

Herr Moll: Det är ju alldeles gifvet, att det icke kan komma i fråga, att i prospektet öfver ett eventuellt blifvande hypoteksbankslån intaga ett sådant meddelande, som att obligationerna skulle vara af svenska staten garanterade. Däremot är det fullt berättigadt att i prospektet inrycka ett meddelande, att allmänna hypoteksbanken fått sig af staten beviljad en grundfond på så och så mycket; sedan får detta gälla hvad det kan. Någon fara för att någon genom denna omständighet skulle förledas att uppfatta svenska statens skuld såsom större än den verkligen är kan väl ej förefinnas. Uppgifter om den svenska statsskulden återfinnas i redogörelserna öfver riksgäldskontorets verksamhet, ej i hypoteksbankens låneprospekt.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen å de därunder framställda yrkandena gifna propositioner blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 10.

Slutligen föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända lagutskottets utlåtanden:

n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lagar angående ändring i vissa delar af förordningarna om kommunalstyrelse på landet och om kommunalstyrelse i stad den 21 mars

1862 samt af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; och

n:o 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lagar angående ändring af § 9 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, § 8 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 samt §§ 13 och 21 i förordningen angående kyrkfullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg den 5 maj 1882.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

n:o 39, i anledning af Kungl. Maj:ts särskilda propositioner angående efterskänkande af kronans rätt till fyra danaarf;

n:o 40, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från kronohemmanet Mörby n:o 1 i Stockholms län;

n:o 41, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om inrättande af nya tjänster vid statens järnvägar;

n:o 42, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för anordnande af inspektion å enskilda järnvägars rullande materiel; och

n:o 43, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för statens järnvägstrafik;

bevillningsutskottets betänkande n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande bevillningsförordning;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 4, i anledning af väckt motion om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Borås;

n:o 5, om användande af bankovinsten för år 1903; och

n:o 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphäfvande af kungl. kungörelsen om belöningar för dem, som upp-

täcka efterapare eller förfalskare af bankens eller riksgäldskontorets sedlar eller de falska sedlarnes utpräglare, den 8 juli 1818.

lagutskottets utlåtanden:

n:o 17, i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 17 kap. 7 § handelsbalken;

n:o 18, i anledning af väckta motioner angående dels ändring af 6 § i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, dels ock tillägg till 9 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och procura;

n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

n:o 20, i anledning af väckta motioner om lagstadgad stängningstid för handelsbutiker m. m.; och

n:o 21, i anledning af väckta motioner angående åtgärder för inskränkning af tobaksförbrukningen särskildt bland den uppväxande ungdomen; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om orsakerna till tandröta m. m.

§ 13.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *J. A. Jonsson* i Hökhult, n:o 210, innefattande tillägg till motionen n:o 187 om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående märkning af nötkreatur, som vid undersökning befunnits vara behäftade med tuberkler m. m.;

herr *K. E. von Geijer*, n:o 211, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt löneroglering för de vid dem anställda lärare;

herr *J. E. Granlund*, n:o 212, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt löneroglering för de vid dem anställda lärare; och

herr *J. A. Lundgren*, n:o 213, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för folkskoleseminarierna m. m.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr	<i>J. A. Jonsson</i>	i Hökhult	under 6 dagar fr. o. m. d.	1 mars,
»	<i>N. Persson</i>	i Malmö	» 5 » »	» 27 febr.,
»	<i>J. E. von Krusenstjerna</i>	» 10 » »	» 29 » ,	
»	<i>P. O. Lundell</i>	» 7 » »	» 1 mars,	
»	<i>G. O. Wallenberg</i>	» 5 » »	» 1 » , och	
»	<i>J. P. Jansson</i>	i Saxhyttan	» 3 » »	» 29 febr.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,22 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.